

CALA AIGUABLAVA: Estudi d'un fondejador d'època clàssica

Adriana Cle Brunsoms (Llicenciada en Història de l'Art i Arqueòloga)

Articles

(Edat Antiga)

Com a treball final del Màster en Iniciació a la Recerca en Humanitats de la Universitat de Girona, vaig dur a terme l'estudi d'una part del material ceràmic localitzat al fons de la Cala Aiguablava (Begur, Baix Empordà) per tal de donar resposta a alguns interrogants que envoltaven aquestes peces, com per exemple, per quina raó es trobaven allà i quina era la seva procedència originària.

Aiguablava és una cala utilitzada des d'antic com a fondejador, és a dir, com a lloc d'ancoratge temporal de les naus, tal com ens ho revela l'enorme quantitat de material localitzat a les seves aigües. Aquest port natural de la Costa Brava s'ha excavat en diverses campanyes arqueològiques entre els anys 2006 i 2009 des del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya (CASC). El material localitzat durant aquestes intervencions es pot datar des del s. VI aC fins a època contemporània, però en el treball de recerca, m'he centrat a estudiar el material de cronologia romana, és a dir, tots aquells objectes ceràmics pertanyents a Època Republicana fins a finals de l'Imperi Romà (s. VI aC- V dC aproximadament).

Tot i que la ceràmica s'utilitza des d'època neolítica, és en el món romà quan podem parlar d'una producció i industrialització a gran escala, per exemple a la conca Mediterrània. A grans trets la tradició terrissaire va anar proliferant arreu del territori al llarg del procés d'expansió romana. En plena romanització s'estableixen diferents tallers terrissaires o bòbiles en diversos punts del territori per fer front a les necessitats concretes de cada zona i per

no haver de dependre només de les importacions. De mica en mica les tradicions locals van aflorant i enriquint les tipologies ceràmiques fent possible al mateix temps el comerç d'aquestes peces a altres zones.

En aquest estudi s'han inventariat prop de 3000 fragments ceràmics que s'han agrupat i estudiat segons l'àrea de producció, la tipologia i la funció. A Aiguablava podem diferenciar tres grans grups, l'anomenada ceràmica fina i d'importació, la ceràmica comuna i les àmfores. Les ceràmiques fines i d'importació són peces molt treballades i luxoses, que solien imitar les vaixelles metàl·liques, les vertaderes vaixelles de luxe del món romà. S'utilitzaven per a servir i presentar els aliments i esdevenen un grup extensament estudiat en el món de l'arqueologia. En el cas d'Aiguablava hi trobem un repertori bastant ampli d'importacions de diverses procedències com les itàliques, les de la Gàl·lia, les Hispàniques o les Africanes entre d'altres.

Les ceràmiques comunes també són estris per a servir els aliments però de caire més funcional i quotidià.

Aquest grup sol ser un calaix de sastre on s'hi classifiquen totes aquelles peces de producció local generant un gruix important de material, ja que es tracta d'útils del dia a dia com plats, olles, tapadores, morters i gerres.

Per últim hi trobem el grup més nombrós dins les aigües de la cala Aiguablava, les àmfores. La seva funció era la d'emmagatzematge de productes per a ser transportats com el vi, l'oli o els salaons, convertint-se així en un dels objectes més importants dins la vida quotidiana i també per l'estudi del comerç i la història econòmica d'Època Antiga. Hi trobem àmfores d'arreu

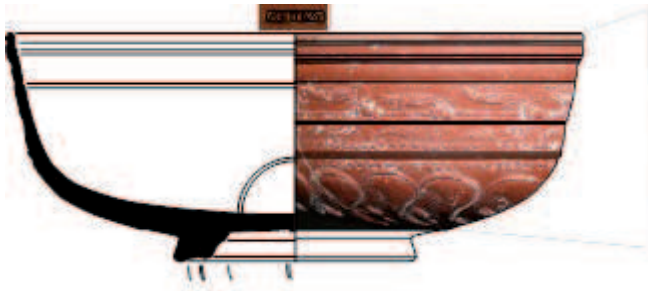

Arqueòleg realitzant treball d'excavació.

Foto: CASC

de l'imperi com les bètiques, les ibèriques, les massaliotes, les tarraconeses o les púniques entre d'altres.

Un cop identificades les peces i la seva cronologia, ens plantejem una de les preguntes claus, per què es troben submergides en les aigües d'Aiguablava? Totes aquestes peces únicament poden ser-hi per dos

Perfil complet d'una Terra Sigillata sud-gal·lica (ceràmica fina).

Imatge: Adriana Cle

motius clars. El primer és que hagin estat llençades a l'aigua intencionadament, com pot ser el cas d'estrus obsolets i la segona és que hagin acabat a l'aigua accidentalment, és a dir per l'enfonsament d'un vaixell o per la caiguda accidental de material per la borda. Pel tipus de material localitzat, tan heterogeni i dispers, no es pot afirmar que es tracti de naufragis successius, ja que no es localitzen conjunts unitaris de material de la mateixa tipologia, ni evidències d'estructures navals. La hipòtesi més plausible és que es tracti d'estrus de la tripulació llençats per la borda

Arqueòleg treballant

Foto: CASC

i materials caiguts accidentalment dels vaixells, per exemple en fer intercanvis entre naus al llarg de diversos segles. Això explicaria la diversitat de procedències d'aquests materials tan dispersos i barrejats.

Després de l'estudi podem concloure que la Cala Aiguablava és un port natural que per la seva bona orientació i la seva morfologia arrecerada dels vents (excepte del vent de llevant) la fan un lloc perfecte per a ancorar, convertint-la segurament en un dels refugis predeterminats en les rutes de navegació antigues per a resguardar-se dels temporals. Sobretot devia ser utilitzada per embarcacions a vela que pretenien creuar el Cap de Begur, un dels obstacles en el camí cap al port d'Empúries o el port de Narbona i que fondejaven a Aiguablava a l'espera del moment idoni per fer-ho.

Així doncs, en Època Clàssica i en especial a inicis de l'Imperi, Aiguablava es devia convertir en una parada idònia en el comerç marítim, fent de nexa d'unió de ciutats com Empúries o Narbona amb centres productors de vi del Maresme, la Bètica o fins i tot del nord d'Àfrica.

PER SABER-NE MÉS:

📖 BELTRAN, M. 1990, *Guía de la Cerámica Romana*. Ed. Libros Pórtico, Saragossa.

📖 CASAS, J; CASTANYER, P; J.M, NOLLA; J, TREMOLEDA. 1990, *Ceràmiques comunes de producció local d'època romana. I. Materials Augustals i Alto-imperials a les comarques orientals de Girona*. Centre d'Investigacions arqueològiques de Girona, Sèrie Monogràfica, n°12.

📖 CASAS, J; CASTANYER, P; NOLLA, JM^a; TREMOLEDA, J. 1995, *Ceràmica comuna romana d'època Alto-imperial a la Península Ibèrica. Estat de la qüestió*. Monografies Emporitanes VIII, Edita Museu d'Arqueologia de Catalunya- Empúries.

📖 NIETO, X. 1984, *Introducció a la Arqueologia Subacuàtica*. Ed. Cymys, Barcelona, Col·lecció Orígens.

📖 NIETO, X; CAU, M^a (ed.). 2009, *Arqueologia Nàutica Mediterrània*. Monografies del CASC 8, Girona, Museu d'Arqueologia de Catalunya- CASC.